

Fekete J. József

Üdvözítő egyszerűség

Danyi Zoltán könyveiről

Az irodalom fontosságába vetett hitem talán 2002-ben omlott teljesen össze, amikor egyik jeles vajdasági szerzőnek az életműve szempontjából fontos könyve összesen száz példányban került ki a nyomdából. Gulyás József *Volt idő (Kötetből kimaradt és más versek, 1956–1980)* című kötete a kötelező, a recenziós és tiszteletpéldányok mellett jó, ha 50 érdeklődő olvasóhoz eljuthatott. Ennyit ér egy vajdasági magyar költő életművének negyedszázados szelete, az életmű alakulásának nagyszerű szemléltetése. Ötven példányt, vagy akár százat. Meglehet, hogy a példányszám nem a várt olvasói érdeklődést tükrözi, mert ha igen, akkor már régen annyi a vajdasági magyar szónak és a vajdasági magyarságnak, hanem ennyire futotta a pénz. Amíg nem készül mérvadó olvasásszociológiai felmérés, nem tudhatjuk, milyen értelme, hatása van a vajdasági magyar könyvkiadásnak. A százpéldányos megjelentetés ugyanis nem szolgálhat közösségi célt és nem elégíthet ki közösségi igényt.

Borongásomra mintegy válaszként került elem akkoriban Danyi Zoltán *Szívások* című első kötete, amelynek példányszáma 1800 volt. Ez már igen, mondatta velem a remény, hogy száznál azért több olvasója van a vajdasági irodalomnak. Ennek a kis könyvecske-nek bizonyára, hiszen a *Képes Ifjúság* hetilap mellékleteként látott napvilágot, egy olyan lap olvasói vehették kézbe, amely példányszámának zöme előfizetők között kel el, vagyis nem a piac heti alakulásának kénye szabja meg olvasótáborát. Danyi Zoltán kötetével¹ indította útjára a Zentán működtetett *zEtna* webmagazin és elektronikus olvasóterem a Vulkáni Helikon elnevezésű sorozatát, amely a *Képes Ifjúság* mellékleteként mindig akkora példányszámra számíthat, amekkora éppen a lap olvasótábora, s ez a vajdasági magyar könyvek példányszámához viszonyítva igen jelentős. Nem mindegy, hogy egy könyv háromszáz vagy ötszáz példányban jelenik meg, és aztán ott porosodik a kiadó raktárának polcain, vagy ezernyolcszázban, és ennek a példányszámnak a túlnyomó többségét a kezébe is veszi az, aki előfizetőként a lapot is megvásárolja. Eleve nagyobb így a potenciális olvasótábor lélekszáma.

Apropó: webmagazin. Ugyanekkor, az ezredforduló után két esztendővel jelentette ki egyik idősebb író társam, hogy jó ez, ami az internetes irodalmi portálokon történik, jó játék, de nem irodalom. Szerettem volna, ha tulajdonképpen arra gondol, hogy számára az nem irodalom, ami nem könyv, tehát nem kézzelfogható, de a barátom nem erre gondolt, hanem arra, hogy az irodalmi honlapokra készült írások fajsúlyilag nem mérhetők az irodalom, de még az irodalmiasság mércéjével sem. Részben igazat kell adnom neki: a szövegeknek semmiképpen se használ a születésükkel azonos idejű közzétételi lehetőség,

---

¹ Danyi Zoltán: *Szívások*. zEtna – Képes Ifjúság. Újvidék, 2002

pongyola, szószátyár, vulgáris írások is felkerülnek az olvasótermek anyagába, de nem ez a mérvadó, és korántsem ez az általános. Az, hogy valaki nem különbözteti meg az alanyi és a tárgyas ragozást, jelentheti a nyelvtani ismeretek hiányát, de ugyanakkor jelentheti a grammatikai szabály tagadását, és lehet akár egy póz kinyilvánítása is. Relativizálódó környezetünkben az esztétikai normák is viszonylagossá válnak. Egyfelől köldöknéző iskolák igyekeznek tudományt kreálni műelemzési vagy műértelmezési nézeteikből és módszereikből, másfelől annak az alapkérdésnek a megválaszolása is várat magára, hogy egyáltalán mi a vers. Manapság már minden szerkesztőség mást tart versnek, ami tegnap még megmosolygott különködésnek tűnt, mára már normává vált. Ebben ugyan lehet, hogy ludas az Internet is, de inkább izlésváltozásról van szó, amit amerikai példán illusztrálva, a minimalista szerzőkről szólva így magyaráz Abádi Nagy Zoltán: „Nem csoda, hogy hatottak, hiszen a privát, intim szféra kis tragédiáiba dermedt miniatűr aktivitásába (interakcióiba) ragadt ember, a hétköznapi valóság banalitása fölé emelkedni programatikusan nem hajlandó, redukált világú-eszközű-stílusú próza (mert dióhéjban ez a mai amerikai minimalista emberábrázolás és próza lényege) merőben új jelenség volt a barokkosan bonyolult posztmodern metafizikai ironiák, az autonóm fantázia, az önvezérlésű posztmodern szövegvilágúság után.”

Danyi Zoltán mindenekelőtt alapos felkészültségű kritikus, egyéni hangú költő, s immár kötetéből tapasztalhatjuk, prózavilága is sajátos, egyéni, személyes megszólalásra hangolt. A kötetbe foglalt írások először a világhálón voltak olvashatók. A prózában a szerző mindig sebezhetőbb, mint a lírában (Láng Zsolt), és ezeket a kötetbe gyűjtött szövegeket is érheti bírálat, legelőbb talán a *Szappanregény* címűt a szétzilált szála miatt, ugyanakkor egy másik értékrend felől szemlélve ugyanez az elvarratlanság erénynek mutatkozik. Mert milyen lehet a novella egy olyan értékrendben, vagy mondjuk inkább trendben – mint például a kilencvenes évek magyar prózájában –, amelyben a regény is töredékregény vagy novellaregény? Csakis ironikus kaland lehet, a realitás szimulációja, vagy ahogy Háy János írta: „A próza számomra belátása annak, hogy nem történik semmi, csak elmúlik az idő”. Mintha Danyi Zoltán is ugyanezt vallaná, szövegeit az ironia köré építi fel. Ironikus a realitással és a metafizikai mélységgel szemben egyaránt, amikor ezt írja: „Nálunk kétszer van karácsony, kétszer van új év. Meghalni is kétszer fogunk.” Ironikus a műfajával szemben („fikció és valóság kígyaja olykor hűvös nyirkossággal megérinti egymást”), az irodalommal szemben („Olvasok, abszolút mai regényeket. Örööm az égboltot, ránk ne essen. Ránk ne szédüljön teljes lendülettel.”), az olvasóval, amikor hősét a Széfer Jecirah utca 4. szám alá költözteti, a márkás zenecuccokat így sorolja fel: „Marantz, Technics, Cunnilingus”, a napi sajtót pedig imigyen: „Narancs, Newsweek, Kuractebi²”, a szövegeit esetleg tovább író kritikussal vagy olvasóval („bogarak közt embernek lenni nem valami nagy multság, még jó, hogy nem külön mondatba írtam, így nem lehet idézni majd, remélem”) s nem utolsósorban önmagával, amikor szövege és könyve vége felé a „partatlan baromság” végéről ír. Persze az ironia önmagában még nem szövegteremtő alakzat, jó beszélőke kell ahhoz, ami a legbanálisabb valóságsszimulációt is lényeges történetként képes tálalni, és ezzel a prózaírói adottsággal Danyi Zoltán rendelkezik.

*Pszichoszomatikus életrajzok*³ című újabb prózakötete az előbbihez, a *Szívásokhoz* képest egy szelídebb, lehiggadt szemléleti és alkotói világot jelenít meg, a korábbi írások ironiája a megismerés bölcsességének egyszerűségébe harmonizálódott, az ott közölt *Szappanregény* elvarratlan szálaival szemben az itt megjelentetett *Patkánykert* ciklus a szétszórt szálatokat – életrajzokat – nagyon ügyesen szálazza egybe, a könyv egésze az egyszerűség irányába

² Szerbül: Faszt neked!

³ Danyi Zoltán: *Pszichoszomatikus életrajzok*. zEtna. Zenta, 2004

vezet. Amíg az előző kötetben olvasható írásokban szívesen élt a szerző a posztmodern játékoság nyújtotta, jópofáskodásra módot adó lehetőségekkel, a nyelvjátszókkal, a csavaros mondatokkal, addig az újabb könyv inkább az átgondolt elbeszélésre, a pontos leírásra, a világ dolgai közötti eligazodás egyszerűségére hagyatkozik, és olyan kivetülő erővel hálózza be az olvasóját, ami nem csupán a szövegekhez köti a figyelmét, hanem valami higgadt bölcsességet, vagy bölcs higgadtságot ültet át lelkébe. Valahogy úgy, miként a kötet első, *Heidegger és más angyalok* című ciklusának Mihály arkangyala előtt megvilágosodik a világ és az egyén összhangjának bölcsessége: „Teljes meglepődéssel és megnyugvással figyel, hogy a sok ember hogyan jön-megy, és hogyan jön-megy velük hűségese az árnyékuk. Figyeli, hogy a fák, az épületek, a villanykarók árnyéka hogyan vonul végig a betonon. Hogy a parkolóban hogyan cserélődnek az autók. Szépen zajlik az élet. Emberek, árnyak, falevelek. Jönnek-mennek.

Lassan cserélődnek a díszletek. Cserélődik a vakolat, a burkolat, a bevonat. Változik a külső. És közben alig észrevehetően, szép lassan változik a belső is, ezerszeres lassításban.” A lassítás, a kimért tempó, a kontemplációs térségek aprólékos bejárása már a szerző *Átcsúszik kébbe* című verseskötetében is jelen van, egyfelől a megismerési tapasztalat módszereként, másfelől pedig a szövegszerkesztési eljárás részeként. Nem valami mesterkéltnél kameraállást és rafinált svenket kell elképzelnünk, hanem azt a higgadt nyugalmat, ahogy a nem különösebben kíváncsi, de mégis fürkész tekintet végigsiklik a horizontig kitérő tájon, látványmorzsákat sorjáz a bölcselkedésre hajlamos tudat elé, amely történeteket épít belőlük. Danyi Zoltán ebben a könyvében ugyan bejelenti, hogy nincsenek történetei, ám ezt nem kell elhinni neki, vannak történetei, csak másnyelven, mint amilyeneket magunkról szoktunk mesélni. Van ebben a könyvben még krimi is, ha Borges egyes rejtélyekkel teli novelláit is valami módon kriminek tekinthetjük. Olyan, mint a krimi, csak mégis más.

Borges neve nem véletlenül keveredett ide. Danyi ugyanis a távol-keleti bölcsek és művészek (elválasztható-e egyáltalán e kettő egymástól: bölcsesség és művészet?) tapasztalatára hagyatkozik, a természet iránti vonzalmának ad hangot, közben Borgeshez hasonlóan fetisizálja az emberi elme produktumát, a könyvet, és mindvégig egy valami ilyen, könyvszerű világban, vagy világszerű könyvben él. A könyv nemcsak motívumként, tárgyként, birtokolni vágyott, bűncselekményt kiváltó objektumként jelenik meg Danyi írásaiban, hanem a *Patkánykert* című ciklusában magának a könyv írásának a szent őrületét tárul föl az olvasó előtt, amit az egyik novellahős sorsa példázatként hátravetülve meg is világosít. Grigorij Danyilovics, egy moszkvai színház gazdasági igazgatója egyszerre csak arra ébred, hogy regényírói elkötelezettsége van, otthagya csapat-paport, elköltözik az isten háta mögötti erdei lakba, és kellemes tempóban nekilát terjedelmes regényterve papírra vetésének. A másfélezer oldalra tervezett első részben minden fejezetben más-más szereplő megjelenését tervezte, „amitől első olvasásra ez a rész homályosnak fog hatni, az olvasó nem érti majd, hogy miért kerülnek egymás mellé a dolgok”, ám a második, alig ezeroldalas rész föloldaná a felvetődő dilemmákat. Grigorij Danyilovics négy éven át szorgalmasan jegyzetelt, majd írta a regényt, ám akkor bizonyos logikátlanságokra bukkant a munkájában, amelyeket azzal próbált kiküszöbölni, hogy mondatokat, oldalakat, fejezeteket hagyott el a regényből. Az éveken át készült építményt hetek alatt lebontotta. Az eszményi műalkotás végül megszületett, és „Grigorij tökéletesen boldog és elégedett volt ezzel a művel, ezzel az egyetlen mondattal, ezzel az egyetlen mondattá zsugorodott regényfolyamnak az első és utolsó mondatával; mert ez az egyetlen mondat az volt, amit tulajdonképpen az egész művében keresett; és ezt a mondatot most az egyetlen megmaradt papírlap közepére, a nagyregény első és utolsó lapjára, a cím és a szerző neve alá szép, olvasható betűkkel odaírta;

majd letette a tollat, kényelmesen hátradőlt, és pipára gyújtott;

és hát tulajdonképpen így... tulajdonképpen az erre az alkalomra tartogatott illatos dohánnyal fejezte be életművét... Grigorij Danyilovics.”

Danyi Zoltán könyvének *Patkánykert* című ciklusa ezt a visszavetülő szándékot tükrözi: a fejezetekben úgy bukkannak föl a szereplők, hogy az olvasónak sejtése sincs róla, mit keresnek ott. Aztán egyre gyakrabban tűnnek föl, átszivarognak egymás történeteibe, és egy kirajzolódó viszonyrendszer hálójának összefonódó szárait tartják kezükben, ami felé tulajdonképpen Grigorij Danyilovics története löki vissza az olvasót. Az ebben a szöveg-részben tapasztalható *pszichoszomatikus életrajzok* valami módon a párhuzamos életrajzokat idézik meg olvasói képzettársításaink során. A párhuzamos életrajzok a Krisztus utáni első és második század fordulóján élt Plutarchosnál, a későbbi Hadrianus császár nevelőjénél jelentek meg a műfaj archetípusaként. Plutarchos negyvenhat párhuzamos életrajzot írt, amelyekben egy-egy görög egy-egy római személlyel került párhuzamba, olyan párosokat alkotva, mint Alkibiades és Coriolanus, Demosthenes és Cicero, Kimon és Lucullus, Nikias és Crassus, hogy az életrajzok végül a synkrisis során sommás egybevetésre kerüljenek. Danyinál az összehasonlítás helyett az élettörténet-fragmentumok állnak össze, valahogy úgy, mint egyik történetének hőse, Hermann Kühn német régész és művészettörténész esetében, aki felfedezett egy ősidőkből származó, különleges barlangrajzot, és megvilágosodott előtte, hogy „*az ábra a megértés korlátairól szól, arról, hogy van valami, amit nem tudunk ésszel felfogni, amit, bármennyire igyekezzünk is, nem tudhatunk megérteni és tudományosan megmagyarázni. Vagyis ez a rajz, ez a nyolcezer éves őskép egy kardinális fontosságú dologról: az érthetetlenről szól.*” A régész belezavarodik a felfedezésébe, és néhány hét elteltével festeni kezd, ám nem absztrakt alkotásokat, miként azt elvárták tőle sorsának ismerői, hanem egyszerű témákat, „*szinte pironatóan naiv élethelyzeteket*”, és végső boldogsággal töltötte el, hogy ha a festménye néhány kellemes percet adott szemlélőjének – Hermann Kühn megellette életének értelmét, és örökre tudatosult benne, hogy összetettsége és bonyolultsága ellenére milyen egyszerű minden, s nem a bonyolultság felfejtése, hanem az egyszerűség felfedezése az igazán üdvözítő magatartás.

Hogy valójában lenne-e minőségi különbség a két kötet között, nem tudom, akár az egyik, akár a másik közelebb állhat úgy a szerzőhöz, mint az olvasóhoz, tény azonban, hogy Danyi Zoltán mindkét könyvben élvezetes prózát írt, és lényeges, hogy eközben mindvégig érzékelhető szerzőjének azonosítható jelenléte: prózája, világlátása kiforrott, stílusa felismerhető, autentikus szerzői világképe szilárd alapokat épített prózáírásában. Hermann Kühnt nem véletlenül érezhetjük a szerző alteregójának, hiszen Danyi is egyfelől a bonyolult stúdiumok világában él, elméleti dolgozatai, fordításai az elvont tartalmak iránti érzékenységről tanúskodnak, míg másfelől költészetében és prózájában az egyszerűség feltárására, higgadt kontemplációra és olvasóbarát szövegek létrehozására törekszik. Alig kilencven oldalas kötete tulajdonképpen monumentális építmény, szereplői nem a képzelet szülöttei, hanem egy létező, részben olvasmányélményekből, részben tapasztalatból és ismeretekből, részben a valóság elemeiből táplálkozó öntörvényű világ lakói, akiknek bonyolult életsorsát egyszer csak majd egy vasos könyv tárja elénk, és akkor majd igencsak elcsodálkozunk. Addig is, figyeljünk erre a fiúra, szemünk láttára válik fontos íróvá. Aki költőként se utolsó. Először a lassú elmozdulások verseit gyűjtötte kötetbe⁴: más közös jellegzetességük talán nincs is az egysorosoktól a hosszú leíró versig váltakozó formát öltő költeményeknek, mint a kimért szemlélődés közben lassú elmozdulásokkal körbeforduló, majd megpihenő tekintet tempója, és a látóhatáron belüli részletekre való összpontosításból sarjadó gondolati kép. A szemlélődés tehát korántsem a leírás előfeltétele és nem is öncélú tevékenység. Nem arra szolgál, hogy a lírai én a környezetéből vett mintákból, látványokból, jelenségek megtapasztalásából, megismeréséből töltekezzen fel a versírás küzdelméhez szükséges energiákkal, hanem valamiféle nyugalomkeresés, meg-

⁴ Danyi Zoltán: *Átcsúszik kébbe*. Forum Könyvkiadó. Újvidék, 2003

pihenés, a kontempláció járulékos cselekedete. A versek ugyanis a környezetből kiemelt motívum higgadt szemrevételezése nyomán haladva a tépelődés, a világ általi faggatottság lenyomatává lesznek, még akkor is kontemplatív tevékenység eredményét mutatják, ha a vers szavai, mondatai nem jutnak el valami, az olvasó által azonnal értelmezhető „gondolat”, vagy netán „bölcesség” megfogalmazásáig. Ez teszi verssé Danyi Zoltán líráját: az elhallgatások finom praktikája, a lebegtetés, az apró csusszanások a látvány és az élmény közvetlensége, a megfogalmazás kézenfekvősége és az értelmezés elvontsága között. A vers számára nem a gondolat – mint tartalom vagy bölcesség – kimondásának eszköze, hanem autonóm entitás, önmagáért való létezés.

Az *Átcsúszik kékbe* kötet több verse is a külső látványról befelé forduló tekintet poétikájának közvetlen megfogalmazását tárja az olvasó elé. Már a kötetet bevezető, cím nélküli vers alaphelyzete is ilyen kontemplatív szituációt vázol: az uszodában valaki ötvenöt percig biztos tempóval, kimért mozdulatokkal faltól falig úszik, oda és vissza, az úszó nyugalma megbolygathatatlan. Ez alatt az idő alatt akár százhusz Miatyánkot mond magában tempózás közben, amíg halad, fordul, halad, fordul, s közben mégis olybá tűnik magának, vagyis a belső szemlélőnek, akárcsak a látvány külső tanújának, mintha egy helyben topogna. Minden mozgás csak illúzió. Ennél is jellemzőbb a *Füvekről* című vers, amely a gondolkodás járulékos tevékenységeként elkönyvelt cselekedeteit bevonja a vers szövegébe, sőt magát a vers szövegét az értelemkereső tépelődés külső, pótlólagos, metonimikusan értelmezhető tevékenységeire, a már szinte motorikus gesztusokra építi:

*Teagóz vagy finom dohányfüst.
A bajusz rácsozatán átszűrődve
eltéved. Versként létezik.*

Versként létezik. Ez a legfontosabb, ami elmondható Danyi Zoltán lírájáról. Egyszerre kel életre benne a realitás tapasztalata, a versírás gyakorlata és – beleágyazva – a versértelmezés lehetősége. Danyi szerint minden mozgás látszólagos – és ezt a megállapítását versvilágában a dinamizmus hiánya nyomatékosítja, sőt ezen túlmenően – a szemlélődés során – a vers létrejöttének érdekében még a jelenvalóságokról is lemond: „*Hiányzó faág / őrzi / a cseresznye súlyát, illatát.*” A nem létező cseresznye súlyát és illatát őrző, hiányzó, vagyis a tapasztalat számára nem létező faág képzelet teremti a verset: ez az ág már csak a költői, empátikus képzelet nyomán ringathatja természetét, rebegtetheti leveleit, táncolhat a szélben. Olyan szuggesztív kép, mint egy jól sikerült akvarell, és tömör, akár egy haiku. S ha már itt tartunk: úgy érzem, Danyi Zoltán verselésében jelentős szerepet játszik a keleti gondolkodás befogadása. Szemléletében, filozófiájában, a természethez való viszonyában, végső soron magában a kontemplációban is a nyugati világ kultúr-diktatúrájától való eltávolodás tapasztalható. Ez a kötöttségek alól mentesítő szabadság jelen van a versformák megválasztásában, az ötletes címadásban, a rímes játékokban, ennek ellenére Danyi Zoltán nem tartozik a verset játékként értelmezők közé.

A jelenleg publikáló vajdasági magyar írók közül nem egy fölismerte, hogy „minden helyettesíthető, de semmi sem pótolható” (Szögi Csaba), másként fogalmazva: „minden megismételhetetlen” (Danyi Zoltán). Léttapasztalatuk a fölismert hiányoktól hemzsegek, eszmélésük során szinte csupán a hiányosságok felismerésével gyarapodtak, a kirekesztettség és a kívülállóság bizonyosságára döbrentek rá, arra, hogy nem volt módjuk – és már aligha lesz – megélni, megtapasztalni a pótolhatatlant, mert rossz helyen, rossz időben születtek, s ennek a ténynek a tudatosulása betölthetetlen űrt hagyott megismerési tapasztalatukban. A korábbi nemzedékeknél még a megismerés, náluk a fölismerés

a kulcsszó, ami a ma művekkel jelentkező – és szóhoz is jutó – írókat szembesülésre kényszerítette a dolgok pótolhatatlanságának tudatával, és arra a hiányokat megfogalmazó (Szögi Csaba), a hiányokkal szembeállítható autentikus szövegvilágot létrehozó (Danyi Zoltán, Verebes Ernő, Samu János Vilmos, Nagy Abonyi Árpád, Sáfrány Attila, Beke Ottó), a két lehetőséget egybejáró (Sándor Zoltán) írásokkal válaszolnak, vagy pedig az irodalomnak a medialitás által kínált lehetőségekre való kiterjesztésével teszik érzékletessé, és nem utolsósorban élvezetessé azt, amit irodalomnak és amit a közmegegyezés nyomán (irodalom)elméletnek nevezünk, végső soron azonban művészetnek tekintünk (DNS-kör).

A hiány poétikája, az idegenség, a kívülállóság (kirekesztettség), a *kivonulás* már korábban megjelent Danyi Zoltán szűkszavú, metaforikus költészetében, akárcsak a valóság illúzióként való tételezésének tematizálása és problematizálása. Költészete egyre „keletibb”. Egyfelől a percepció illúzió voltának fürkészése utal erre, másfelől pedig az a versalkotó módszer, amely a jelentést hordozó szavakkal a jelentésen túlit, a megnevezhetlent kívánja kimondani, a szavakat a szemantikái, a jelölt tárgyra utaló vonzatukon túlmenő értelemmel felruházva átlényegíteni. Ilyen irányú gondolkodását jelzi az is, hogy *Gyümölcsversek* című kötetébe⁵ felvette a tizennyolcadik században élt Ryokan (eredeti nevén Ymamoto Eizo) japán szerzetes és remete zen költő sorait, amelyek tipográfiaileg elkülönülve, paratextusként igazítják az olvasó látószögét és alkotnak motívum-, illetve szemléleti hálót Danyi verseivel. A haikuszerző költő szerzetesi neve egybevág a hagyományos japán vendégfogadót, vagy inkább szálláshelyet jelölő köznévvvel, ami a japánok számára a hagyományok felé való lelki áthatolást, a nyugatiak számára a világ rohanásából való kivonulást jelent(het)i – valamiféle spirituális elmagányosodást, az egzisztenciális magánytól teljesen eltérő, a világba vetett ember embertársai közönyéből és önzéséből eredően ugyanis eleve magányos, s ez a magasabb rendű magány, a spirituális magára eredős előfeltétele a feleslegek levetése általi beavatásnak, a világot mozgató erőkkkel való azonosulásnak. A Ryokanra való utalás azért útbaigazító, hogy Danyi letisztult, egyszerű, képeket felvillantó lírájában ne a versbe szedett bölcséletet, a gondolkodásnak a világot látványba vagy látomásba zsugorító eredményét keressük, noha ilyen verseket is találunk a kötetben, például az *Édeskeserű* címűt, hanem a költő mindennapjai során szerzett tapasztalatainak lírai megfogalmazását lássuk, átéljük, miként keresi magában és a világban a harmóniát, hogyan teremt egyensúlyt személye és környezete között. (Ez a módszer az előző verseskötetere visszavetítve is működik.)

Az egyensúly csak akkor áll be, ha az egyén harmóniába kerül a környezetével. Miként lehetséges ez, ha a világ szinte egyébről nem is szól, csupán a hiányról? A *Gyümölcsversek*ben valaki mintha húrok nélküli csellón játszana, és a nyomában keletkező csendben csak a levelek rezgése jelezne a világ létezését, ami bizonyára illúzió, ugyanis a képből még a zodiákus jelei is kiúsznak, amivel (világ)egyetemessé lesz a hiány, még semmisebbé a semmisség. A világegyetem ciklikus mozgása vagy körforgása mögött folyton jelen van a hiány, árnyékban vagy vakítóan: „*a sötétséget fény rejti el / a fényt egy ág takarja*” (*Nap, éj*). Fél életünket éjszaka tölti ki, személyiségünknek felét az óramutatóval ellentétes forgású, sötét jin határozza meg, a másikat a bölcsőbb jang, de sohasem lehetünk biztosak benne, hogy melyik felünknek jobb, ha takarásban marad.

Igencsak beszédes a kötet egyik versének címe: *Eltűnik ha megfogalmazod*. Aminek nevet adtunk, az egynevűvé, egyértelművé lényegül, elveszíti a megnevezhetetlen állapotában birtokolt jelentéstöbbletet, emberi mértékűvé lesz, ennél fogva semmissé, halandóvá, ideiglenessé válik. A nyelvi megnevezés ily módon elszegényíti a világot, kilúgozza belőle a

⁵ Danyi Zoltán: *Gyümölcsversek*. zEtna, Zenta, 2006. 58 o.

megújulás reményét, például az *Alma* című versben („*Fiatalkalmák nem / látszanak a vakító / fehérben, ami eltűnt*”), ahol a megnevezés nyomán nem csupán a jövő reményét hordozó jel bucskázik bele a hiányba, hanem az azt elnyelő közeg is. A névadás, az egyéniesítő, és ezáltal szimplifikáló és jelentésbeli szegényedést okozó megnevezés azonban nem vonható vissza, ami eltűnt, az nem pótolható, minden megismételhetetlen. A költő egyetlen gesztust tehet a megnevezés visszavonására, összegyűrheti a versét tartalmazó papírt, ebből eredően frekventált szókapcsolat Danyi Zoltán verseiben az „összegyűrt papírlap”. Az összegyűrés, az elvetés, a visszavonás gesztusa még nem azonos a megsemmisítéssel, az összegyűrt papírlapról valami még leolvasható, tehát még nem hiány, de már eldobásra, megsemmisítésre ítélt, ugyanakkor még rekonstruálható, még része a világnak, a megnevezés visszavonása nyomán talán éppen maga a világ. A költő belső harmóniáját – erről szólnak a *Gyümölcsversek* – mégsem a világ fölötti hatalma, a megnevezés és a megnevezés visszavonásának kiváltsága teremti meg, hanem a percepcióra épülő kontempláció, amely a versírás mimetikus folyamatát kijátszva világot *teremt*, még ha ennek a konstruktív folyamatnak az alappillérei éppenséggel hiányokként is nevezhetők meg.

A könyvkritikai rovat megjelenését
a Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és
Kiadók Reprográfiai Egyesülete támogatja.

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.